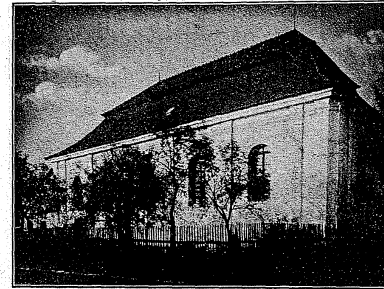

Dějiny Židů v Kostelci n./O. a okolí.

Zpracoval

Jaroslav Polák-Rokycana, Praha.

Dějiny žid. náb. obce v Kostelci n./O r l. nejsou tuze staré. První Židé se tam stěhovali v r. 1860, neboť předtím zde bydlet nesměli. Původní o. ž. v tomto kraji byla do r. 1896 v Doudlebcích,

Synagoga (vnějšek)

kde ž. náb. o. již byla před 150 lety. Menší ž. osada byla též v nedalekém Vamberku, kde je i hřbitov přes 250-let starý, jehož novější část byla v r. 1820 přikoupena a zdí obehnaná a na něž se dosud pochovávají Ž. z okresu kosteleckého a rychnovského. Z téže doby pochází i pěkná a prostorná synagoga v Doudlebcích a domek ž. o., v němž byla i rituální lázeň pro ženy a nábož. škola s vyuč. jazykem německým. Tato škola trvala do r. 1890 a byla zrušena působením N. j. č.; působili na ní na svou dobu zdatní učitelé a vyšli z ní žáci zaujímali ve světě namnoze vysoká místa. Tak vyšel z té malé školní jizby doudlebské žid. školy vl. rada Jindřich Löwner, redaktor „Wiener Zeitung“ a j.

Z archivu panství Mich. z Buben-Litic v Doudlebcích dalo by se zajisté o starém zdejším žid. sídle mnoho vytěžit; žel, že nebyl k studijním účelům našeho díla přístupný, ačkoliv jsme vše možné za tím účelem podnikli.

Jeden z nejstarších rodáků z D. Ludvík Löwy (naroz. 15. dubna 1849 v D., nyní bydlí na Kr. Vinohradech), syn nejstaršího starosty ž. o. v D. Josui Löwyho (z let 1870), ví jen, že obec čestně obstála a že byla velmi početná. Jeho otec bl. p. byl též předsedou ch. k., řídil matriku a věrně se staral jak o bohoslužbu, tak i o vyučování ve škole. Svě vzpomínky na rodnou svoji obec z dob dávno minulých končí p. Ludv. Löwv novzdechem, „jak je ž. o. v D. nyní

Geschichte der Juden in Adlerkosteletz und Umgebung.

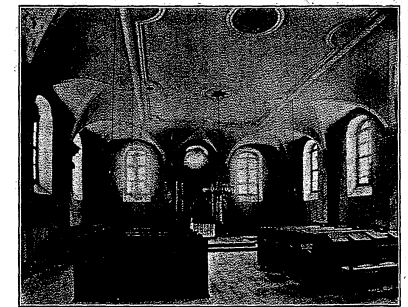
Bearbeitet von

Jaroslav Polák-Rokycana, Prag.

zbědovaná a sešlá, nevím, jak dlouho bude ještě trvat —“. Již r. 1930 jednalo se o sloučení této obce s ž. n. o. v Rychnově n./Kn., kteréžto jednání, vedeno pp. Arnoštem Šlaplem z Vamberka a rb. S. Kohnem z Rychnova n./Kn., tehdy ztroskotalo.

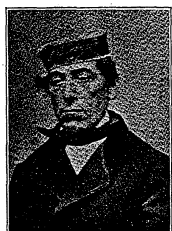
Z nejstarších starostů ž. n. o. v D. známe kromě již zmíněného p. Josui Löwyho ještě: Heřmanna Steinera (? —1877), Samuela Leděče, Aloise Spiegla a posledního předsedy Joachima Rosenfelda (1877—1896), jehož synu, p. Arnoštu Rosenfeldovi, nyní bytem v Praze, děkujeme za podrobné informace o své rodné obci.

Dějiny městečka D. vydal r. 1880 rak. hejtmán Václ. Kodoušek; v oné knize bylo též pojednání o dějinách Židů v D.; rovněž i krajinské listy „Orličan“ a „Orlické Prohdy“ přinesly opět a opět pojednání z dějin této ž. n. o. Ž. n. o. v Kostelci n. O r l. založena byla r. 1896; předs. ch.-k. je p. Arnošt Šlapl z Vamberka, kam se i dále pochovává. Také zde klesl rychle počet žid. obyvatelů; ještě v r. 1893 bylo jich zde 150, r. 1930 již jen 80, z nichž bylo jen 28 poplatníků náb. daně. R. 1893 vyučoval na zdejší něm. náb. škole učitel Leop. Singer. Prvním starostou ž. o. byl p. Jindřich Popper, který si o konstituování a vybudování obce získal veliké zásluhy.

Synagoga (vnitřek)

Později převzal úřad po svém otci bl. p. JUDr. Karel Popper; další členové výboru ž. o. jsou pp. Arn. Kaufmann, Alfr. Spiegel, Arn. Šlapl, Jindřich Bergmann, Mor. Robiček, Jos. Goldmann, N. Alter a Karel Müller. Při skrovných příjmech, jež obnášely r. 1930 asi 7000 Kč, vydržo-

Abraham Šlápál
Vamberk

Joachim Rosenfeld

Dr. Karel Popper

Alois Spiegel

Arnošt Šlápál
Vamberk

Alfred Spiegel

vala obec i učitele náboženství, jimž byl tehdy J. Müller. Městský archiv K. n./Orl. předčí všechny okolní a je spravován výtečným archivářem K. Morávkem; avšak po náhledu samého archiváře nebyl městský archiv po stránce dějin Židů v K. dosud probadán, ačkoliv jsou v něm listiny o Židech přes 200 let staré. Starší listiny byly bohužel zničeny, hlavně rekvizicemi ve válce. Listiny, královské majestáty z let 1628 proti nekatolíkům a Židům (jimž byl pobyt v tomto městě přísně zakázán), pak onen z r. 1800, jimž se

ony zákazy částečně ruší a mnoho listin o pachttech panské pálenky v K. n./Orl., o šenkování kořalky Židy, o počtu Židů na velkostatku v r. 1829, o vypořádání Židů v K. n./Orl. r. 1841 a dále o různých pachttech a povinnostech Židů na velkostatku, o sbírce ž. o. doudebské na pohorelé v K. n./Orl. v r. 1839, o darech vrchnosti Židům zde i v Choceň, to vše a ještě mnohem více je pečlivě uloženo a dosud nezbadáno v měst. archivu v K. n./Orl. a čeká práce pilného historika.

Geschichte der Juden in Altstadt bei Neubistritz.

Bearbeitet von
Franz Wondrak, Neubistritz.

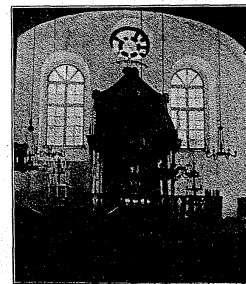
Altstadt bei Neubistritz (č. Staré Město u Nové Bystřice), nahe der mährischen und niederösterreichischen Grenze gelegen, wird 1429 in einer Passauer Matrik zum ersten Male als „Altentat“ erwähnt. Friedhof besaßen. Dieser erste Tempel, als Holzbau ausgeführt, brannte 1830 ab, wobei auch alle in demselben verwahrten Matriken, Schriften u. dgl. mitverbrannten, sodaß über die Geschichte und Schick-

Alter Friedhof

Rb. David Allina

Tempel (Innenansicht)

Tempel (Außenansicht)

Die Altstädter J. G. kann als eine der ältesten des südöstlichen Böhmens bezeichnet werden, doch läßt sich nicht genau feststellen, wann sich die Juden hier angesiedelt haben. Der älteste Grabstein auf dem jüd. Friedhofe stammt aus dem J. 1610 und es kann daher angenommen werden, daß sich die Juden in dieser Gegend um 1600 herum niedergelassen haben; zumindest lassen dieser und weitere gleichaltrige Grabsteine die Annahme begründet erscheinen, daß Juden hier bereits Ende des 16. Jhts. wohnten und sich um 1610 schon so weit entfaltet hatten, daß sie bereits eine Gemeinde bildeten und Tempel und

sale der Altstädter J. G. und ihrer Bewohner fast gar nichts erhalten blieb.

Ein sowohl hebräisch als auch deutsch geschriebenes „Beschneidungs Register vom 3ten July 810 für die Israelitischen Kinder zu Altstadt“ enthält 106 Eintragungen, die in die Zeit vom 3. Juli 1810 bis 4. Juli 1832 fallen; es weist als in Altstadt wohnend folgende Familien aus: Samuel Goldnagel, Jakob Goldstein, Samuel Goldstein, Isaak Gratzinger, Bernath Kohn, David Kohn, Schlamiss Kohn, Joachim Kramer, Leopold Kramer, Samuel Kramer, Abraham Mandl, Leopold